

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Кафедра теорії і історії мистецтв	Рік навчання	1
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	Обов'язкова
Спеціальність	В4 Образотворче мистецтво та реставрація	Семестри	1

ТЕОРІЯ МИСТЕЦТВ

Семестр 1 (осінь)

Викладач	Постельга Наталія Євгеніївна, ст. викладач
E-mail	pos_nat@ukr.net
Заняття	Онлайн на платформі Zoom, GoogleMeet За розкладом
Адреса	корпус 3, вул. Мистецтв 11, 2 пов., ауд. 205
Телефон	+38 0956723310 Постельга Наталія Євгенівна

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційними каналами комунікації з викладачем є 1) електронні листи на пошту або 2) в телеграм-канал і тільки у робочі дні.

Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (скорочено — ТМ); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається — анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище_ завдання*. Розширення: *текст* — *doc, docx, ілюстрації* — *jpeg, pdf*.

Всі письмові завдання, в тому числі роботи рубіжного контролю, мають бути надіслані на пошту викладача. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, а також консультування з викладачем відбуваються у визначені дні та години через Zoom (або GoogleMeet).

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Wölfflin H. Principles of Art History: The Problem of the Development of Style in Later Art. NY: Dover Publications. 1950.

<https://s3.amazonaws.com/arena-attachments/329532/c75bc5c9d892c9e53bcd5d8bc234c8a.pdf>

Вёльфлин Г. Основные понятия истории искусств. СПб., 1994.

<https://urait.ru/viewer/osnovnye-ponyatiya-istorii-iskusstv-473404#page/4>

Gombrich E.H. The Story of Art. NY : Phaidon Press.1995.

https://royallib.com/read/gombrih_ernst/istoriya_iskusstva.html#20480

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Національний художній музей України (Київ)

https://namuseum.business.site/?utm_source=gmb&utm_medium=referral

Харківський художній музей (Харків)

<https://artmuseum.kh.ua/>

Tate Britain (Лондон)

<https://www.tate.org.uk/visit/tate-britain>

МоМА NY (Нью-Йорк)

<https://www.moma.org/>

<https://www.bnf.fr/en/bibliotheque-nationale-de-france-catalogue-general>

Національна бібліотека України ім. В. Вернадського

<http://www.nbuv.gov.ua/node/123>

Харківська державна наукова бібліотека. В.Г. Короленко

<https://korolenko.kharkov.com/>

The Bibliothèque Nationale de France

<https://www.bnf.fr/en/bibliotheque-nationale-de-france-catalogue-general>

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот/зошит для конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет, смартфон тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word або LibreOffice.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія мистецтв» є формування необхідної наукової бази та понятійного апарату; навичок образно-стилістичного аналізу, систематизації та класифікації художніх творів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія мистецтв» є вивчення особливостей створення і розвитку художнього образу, мистецтвознавчий образно-стилістичний аналіз творів мистецтва, інтерпретація творів мистецтва, проблематика мистецтвознавства тощо.

КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Дисципліна «Теорія мистецтв» забезпечує низку компетентностей, відповідно до спеціалізації 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»/ В4 Образотворче мистецтво та реставрація .

Загальні компетентності:

- Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності

- Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

- Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.
- Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.
- Здатність використовувати професійні знання у практичній мистецтвознавчій діяльності.
- Здатність усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

На підставі набутих компетентностей студент має демонструвати наступні

знання та навички:

- Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
- Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.
- Тракувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.
- Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Програма курсу спрямована на вивчення процесів становлення і розвитку мистецтвознавчої думки, проблематики та основних напрямків мистецько-теоретичної діяльності. Дисципліна **«Теорія мистецтв»** вивчається студентами 1-го та 2-го року навчання зі спеціальності: «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво та реставрація». Структура дисципліни для 1 року навчання у осінньому семестрі складається з 2-х змістових модулів Інформативний зміст навчальної дисципліни складається з 10 тем (3 кредитів ECTS, 90 год.). На вивчення дисципліни у **осінньому семестрі**

відводиться 90 год. (25 год. лекційних, 20 год. семінарських і 45 год. самостійної роботи).

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Мистецтво: морфологія, функції, виражальні засоби

Тема 1. Вступ до курсу, його предмет і структура. Поняття мистецтва. Проблема класифікації мистецтв, види та їх загальна характеристика. Мистецтво в історико-хронологічному дискурсі (епоха, стиль, напрям). Поняття регресу і прогресу в мистецтві.

Тема 2. Види, жанри, техніки образотворчого мистецтва: загальна характеристика. Сюжетне вирішення твору мистецтва. Класифікація сюжетів у мистецтві (міфологічні, історичні, релігійні, побутові).

Тема 3. Художній образ та його сприйняття. Функції мистецтва. Мистецтво і суспільство. Особистість глядача й процес сприйняття. Поняття мистецтва і художньої творчості. Автор як учасник творчого процесу в мистецтві.

Тема 4. Форма мистецького твору та її складові. Основні категорії та виражальні засоби художнього формотворення. Аналіз комплексу ознак формотворення.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. Мистецтвознавство як фах

Тема 5. Мистецтвознавство як історична дисципліна. Становлення мистецтвознавства як наукової галузі (короткий опис). Головні завдання мистецтвознавства.

Тема 6. Форми мистецтвознавчої роботи. Арт-критика. Дослідницька робота. Художній музей, галерея, виставковий простір. Аукціон. Бібліотека мистецтвознавця та її роль у фаховій роботі.

Тема 7. Художні академії як осередки теорії та практики мистецтва (історія виникнення). Мистецька освіта України. Мистецькі школи України. ХДАДМ.

Тема 8. Майстерні ХДАДМ (образотворче мистецтво і дизайн), їх становлення, специфіка, провідні майстри. Майстер-класи.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних та семінарських занять. Самостійна робота студента спрямована на завершення семінарських завдань та закріплення лекційних тем. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації та її аналіз, підготовка усних доповідей за лекційними темами дисципліни. Система оцінювання має накопичувальний характер, а

саме отримання певного балу за кожну тему дисципліни (семінар, контрольна).

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є заліки. Для отримання заліку достатньо пройти рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесу самостійної роботи. Однією з форм контролю є ведення протягом семестру словника термінів образотворчого мистецтва.

Для тих студентів, які бажають покращити результат, передбачені контрольні питання за темами дисципліни, на які даються відповіді в усному форматі під час заліку (10 балів).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	задовільно	64–74	D
			незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B	незадовільно	0–34	F
	75–81	C	(повторне проходження)		

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів як студентам, так і викладачу. Вітається власна думка з теми заняття, аргументоване відстоювання позиції. У разі відрядження, хвороби тощо викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю зі студентами.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Пропускати заняття без поважних причин недопустимо. Запізнення на заняття не вітаються. Якщо студент пропустив певну тему, він повинен

самостійно відпрацювати її та на наступному занятті відповісти на ключові питання.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні екзаменів тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю помічено списування, аспірант втрачає право отримати бали за тему і перескладає її під час заліку. Якщо це відбулось в процесі заліку — студенти отримують тільки ті бали, що були зараховані за попередні етапи контролю.

Корисні посилання:

Закон України “Про академічну доброчесність” від 18.12.2025 № 4742-IX.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text>

Серія інформаційних бюлетенів “Академічна доброчесність”. URL:

<https://drive.google.com/drive/folders/1rx4lMRGOJdPhYbl-Y6EUcKCRd9jEeUc5>

РОЗКЛАД ЗАНЯТЬ

Дата/тиждень	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
1	1	Лекція	Вступ до курсу, його предмет вивчення, структура. Поняття мистецтва. Проблема класифікації мистецтв, види та їх загальна характеристика. Мистецтво в історико-хронологічному дискурсі (епоха, стиль, напрям). Поняття регресу і прогресу в мистецтві.	3	-	Ознайомлення студентів з мистецтвознавчою літературою до курсу.
2	2	Лекція	Види, жанри, техніки образотворчого мистецтва: загальна характеристика. Сюжетне вирішення твору мистецтва. Класифікація сюжетів у мистецтві (міфологічні, історичні, релігійні, побутові). Художній образ як динамічна цілісність.	3		

3	1-2	Семінар	Види, жанри, техніки образотворчого мистецтва. Класифікація сюжетів у мистецтві (міфологічні, історичні, релігійні, побутові). Художній образ як динамічна цілісність.	3	Доповідь з теми семінарського заняття	Майстер-клас.
4	3	Лекція	Художній образ та його сприйняття. Функції мистецтва. Особистість глядача й процес сприйняття. Поняття мистецтва і художньої творчості. Автор як учасник творчого процесу в мистецтві.	3		
5	3	Семінар	Поняття мистецтва і художньої творчості. Автор як учасник творчого процесу в мистецтві. Проблеми сприйняття художнього твору: мистецтво і суспільство, твір і глядач	3	Обговорення вивченого матеріалу.	Майстер-клас.
6	4	Лекція	Форма мистецького твору та її складові. Основні категорії та виражальні засоби художнього формотворення. Аналіз комплексу ознак формотворення (рівень виконання твору, ознаки індивідуальної творчої манери автора, самотність художнього твору).	3		
7	4	Семінар	Образотворчі мистецтва: сюжет, композиція, фактура, колорит, ритм.	3	Доповідь з теми семінарського заняття.	Майстер-клас.
8	5	Лекція	Мистецтвознавство як історична дисципліна. Становлення мистецтвознавства як наукової галузі (короткий опис). Головні завдання мистецтвознавства.	3		
9	5	Семінар	Становлення мистецтвознавства як наукової галузі	3	Доповідь з теми семінарського заняття	Майстер-клас.

10	6	Лекція	Форми мистецтвознавчої роботи. Арт-критика. Дослідницька робота. Художній музей, галерея, виставковий простір. Аукціон. Бібліотека мистецтвознавця та її роль у фаховій роботі.	3		
11	6	Семінар	Форми мистецтвознавчої роботи.	3	Доповідь з теми семінарського заняття	Майстер-клас.
12	7	Лекція	Художні академії як осередки теорії та практики мистецтва (історія виникнення). Мистецька освіта України. Мистецькі школи України. ХДАДМ.	3		Майстер-клас.
13	7	Семінар	Художні академії як осередки теорії та практики мистецтва (історія виникнення)	3	Доповідь з теми семінарського заняття	Майстер-клас.
14	8	Лекція	Майстерні ХДАДМ (образотворче мистецтво і дизайн), їх становлення, специфіка, провідні майстри. Майстер-клас.	3		Майстер-клас.
15	8	Семінар	Функції мистецтва. Головні завдання мистецтвознавства.	3	Обговорення вивченого матеріалу.	Майстер-клас.
Грудень – залік						

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1-4	Поняття та функції мистецтва. Проблема класифікації мистецтв. Автор як учасник творчого процесу в мистецтві. Мистецтво і суспільство.	18
5	Виразальні засоби образотворчого мистецтва	18

6	Становлення мистецтвознавства як наукової галузі.	18
7	Створення і сприйняття художнього образу. Художній твір та його інтерпретація	18
8	Сюжет, тема, ідея художнього твору.	18
	Словник термінів образотворчого мистецтва	10
Усього		100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали		Критерії оцінювання
А	90-100	Студент в повному обсязі опанував матеріал курсу, творчо підійшов до виконання завдань, логічно побудував і фахово виконав усі завдання, надав додаткові варіанти за відповідними темами, продемонстрував здатність до пошуку нестандартних рішень поставлених задач.
В	80-89	Студент добре опанував матеріал курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими завданнями, творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому зробив декілька незначних помилок.
С	75-81	Студент в цілому добре опанував матеріал курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні фактологічні недоліки.

D	64-74	Студент не в повному обсязі опанував матеріал курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні, при цьому виконана робота мала значні недоліки (неохайність та запізнення з виконанням, відсутність творчого підходу тощо).
E	60-63	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, невчасна подача виконаної роботи тощо).
FX	35-59	Студент не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем курсу, не відвідував заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань. У цьому випадку для отримання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань відповідно програми курсу і повторна перездача.
F	1-34	Студент не володіє знаннями з усіх модулів курсу, не виконав програми курсу і, відповідно, не впорався з поточними перевітками та не склав диференційного заліку. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента та пропозицію нестандартних рішень задач під час семінарських занять (5), виступ на конференції або публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни (10). Максимальна кількість додаткових балів: 15.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький П. Мова образотворчих мистецтв. Київ, 1973.
2. Даниленко В.Я. Майбутнє європейського дизайну: Чехія, Польща, Україна. – Харків: Колорит, 2007.
3. Зонтаг С. «Проти інтерпретації» та інші есе. Львів, 2006.
4. Естетика : навч. посіб. / М.П. Колесніков, О.В. Колеснікова, В.О. Лозовой та ін. Київ, 2004.
5. Естетика : підручник / [за заг. ред. Л.Т. Левчук]. Київ, 2006.
6. Касіян В. Мистецтво графіки. Київ : Образотворче мистецтво, 1960.
7. Кириченко М., Кириченко І. Основи образотворчої грамоти: Навч. посіб. Київ : «Вища школа», 2002.
8. Клековкін О. Мистецтво: Методологія дослідження: Методичний посібник / Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Київ : Фенікс, 2017.
9. Коннов О. Історична динаміка художнього стилю. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015.
10. Король А. Теоретичні аспекти класифікації пластичних мистецтв. *Молодь і ринок*, вип. 01, 2012.
11. Малицька О. Образотворче мистецтво з методикою навчання. Бердянськ, 2016.
12. Матеріали і техніка олійного живопису : навч. посібник / укладач : О. Я. Музика. Умань : ВПЦ «Візаві», 2013.
13. Мітіна В. Естетика і мистецтво. Київ: КНУБА, 2003.
14. Опанасюк О. Художній образ : структурна феноменологія і типологія форм. Дрогобич: Коло, 2004.
15. Осипчук М., Басанец О. Рисунок як засіб пізнання дійсності художником. *Нові технології навчання*, вип. 90, 2017.
16. Семашко О. Соціологія мистецтва: Навчальний посібник. Київ: ДАКККиМ, 2003.
17. Сторі Дж. Теорія культури та масова культура. Київ : Акта, 2005.
18. Тимофієнко В. І. Архітектура і монументальне мистецтво: Терміни та поняття. Київ: Видавництво Інституту проблем сучасного мистецтва, 2002.
19. Яковлев М. І. Композиція + геометрія. Київ : Каравела, 2007.